

Asia: Lausuntopyyntö Ailangantunturin pumppuvoimalaitoksen YVA-ohjelmasta (LAPELY/841/2024)

Lapin ELY-keskus
kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

Lausunto

1 Johdanto

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on pyytänyt 8.5.2024 Luonnonvarakeskukselta lausuntoa Ailangantunturin pumppuvoimalaitos ja 400 kV:n voimajohto Pirttikoskelle - hankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta. Hanke sijoittuu Kemijärven kaupungin alueelle sekä voimajohtovaihtoehtojen osalta myös Rovaniemen kaupungin alueelle.

Kemijoki Oy suunnittelee Kemijärven Ailangantunturille pumppuvoimalaitosta (550 MW) sekä 38 km:n voimajohtoa (400 kV) Pirttikosken sähköasemalle. Pumppuvoimalaitoksen ylävarastona toimii Ailangantunturin päälle padottava vesivarastoallas, jonka pinta-ala on noin 1 km² ja maksimitilavuus on 13 milj. m³. Putouskorkeus on noin 200 metriä ja maanalainen vesitunneli on noin 4,5 km pitkä. Tunnelin halkaisija on noin 9 metriä. Alavarastona toimii Kemijärven Kuusilahti.

Nyt antamassaan lausunnossa Luke keskittyy vesistöihin ja kalakantoihin sekä poronhoitoon ja porotalouteen liittyviin asiakokonaisuuksiin.

2 Lausunto

Poronhoito:

"Ailangantunturin pumppuvoimalaitos ja 400 kV:n voimajohto Pirttikoskelle" - ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa (YVA-ohjelma 6.5.2023. Huom! Kansisivun päiväys lienee väärä) kuvataan suunniteltu hanke sekä hankealue monipuolisesti hyödyntäen myös runsasta kuvitusta. Poronhoidon osalta kuvauksessa hyödynnetään erityisesti poronhoidon paikkatietoaineistoa ja poroisäntien kanssa käytyjä puhelinkeskusteluja. Suunnitellun hankkeen mahdolliset vaikutukset kohdistuvat erityisesti Hirvasniemen paliskunnan poronhoitoon sekä toissijaisesti Pyhä-Kallion ja Vanttauksen paliskuntien poronhoitoon. Mikäli hanke vaikuttaa Kemijärven säännöstelyyn, voivat vaikutukset kohdistua myös laajemmin ja voimakkaammin alueen poronhoitoon.

Hankealueen poronhoitoa on kuvattu hyvin YVA-ohjelmassa, mutta potentiaalisia vaikutuksia poronhoitoon ei ole vielä YVA:n tässä vaiheessa arvioitu. YVA-ohjelmassa on kuitenkin pääosin hyvin tunnistettu mahdolliset poroelinkeinoon vaikuttavat kokonaisuudet. Yksittäisenä mahdollisena vaikutuksena poronhoitoon, jota ei YVA-ohjelmassa ole mainittu, ovat hankkeen mahdolliset vaikutukset Kemijärven säännöstelyyn. Mahdolliset haittavaikutukset veden pinnan säännöstelystä syntyvät esimerkiksi heikentyneestä tai vaikeasti ennustettavasta jään kantavuudesta, joka johtaa mm. porojen hukkumisiin ja poronhoitotöiden vaikeutumiseen. Lisäksi YVA-ohjelmassa on huomioitava, että mahdollinen laidunalueen menetys esim. vesistön laajentumisesta, alueiden aitaamisesta tai voimalinjojen laajentamisesta, voi lisätä laidunnuspainetta muilla

alueilla sekä kasvattaa riskiä porojen siirtymisestä epätoivotuille alueille.

Poroelinkeinoon vaikuttavien kokonaisuuksien tarkastelutyötävät kuvataan vain päällisin puolin, joten YVA-selostuksen onnistuminen riippuu selvityksen käytännön toteutuksesta. Luonnonvarakeskuksen näkemys on, että hankealueen paliskuntien osallistaminen YVA-prosessin kaikissa vaiheissa on kriittistä, sillä olemassa olevaa ajantasaista tietoa alueen poronhoidosta ja poronhoitotöistä ei ole muualta saatavissa.

Luke näkee myös, että GPS- ja paikkatietoaineistojen käyttö on hyödyllistä, mutta niiden tulkinnessa tukee huomioida aineistojen rajoitteet. Porojen käyttäytyminen ja poronhoidon laidunnustavat vaihtelevat vuosittain mm. sää- ja laidunolojen sekä muun maankäytön vaikutusten mukaan. Tämän vuoksi YVA-ohjelmassa mainittu näkemys, jonka mukaan ”GPS-pantojen paikannustietojen avulla voidaan tarkentaa hanketta edeltävä tilanne ja tarkka tieto siitä, missä paliskunnan porot kulloinkin laiduntavat” sisältää riskin poronhoidon muuttuvien käytäntöjen sivuuttamisesta erityisesti jos paikkatietoaineistoa ei ole riittävän pitkältä ajalta ja suurelta poromäärältä. Tukiaineistona ja paliskuntien kanssa yhdessä läpikäytyinä GPS-panta-aineistot ovat kuitenkin oleellinen tietolähde YVA-ohjelmassa tehtävälle vaikutusten arvioinnille.

YVA-selostuksessa myös tutkimus- ja tilastotietoon pohjaavat arviot nostetaan merkittäviksi. Luke näkee tämän olevan hyvä lähtökohta, mutta toteaa samalla, ettei nyt suunniteltavan toiminnan vaikutuksista poronhoitoon ole tutkittua tietoa. Tutkimuksista muiden häiriötekijöiden vaikutuksista poronhoitoon saadaan kuitenkin suuntaa antavia arvioita. Lisäksi eri laiduntyyppien merkityksestä ja arvosta poronhoidolle ja porotaloudelle on tehty joitain YVA-ohjelmaa mahdollisesti hyödyttäviä tutkimuksia. Tutkimusten tulosten ja tilastotiedon tulkinnessa on jälleen ensiarvoisen tärkeää huomioida alueen mahdolliset erityispiirteet ja poronhoidon paikalliset käytännöt. Tähän tarvittavaa tietoa on vaikeaa saada muualta kuin alueen paliskunnilta.

YVA-ohjelmassa todetaan, että YVA-selostuksessa poronhoidolle aiheutuvien vaikutusten arvioinnissa otetaan huomioon myös yhteisvaikutukset muiden alueiden hankkeiden ja maankäyttömuotojen kanssa niiltä osin kun lähtöaineistoja on saatavilla. Luke näkee, että yhteisvaikutusten huomioiminen on keskeistä, sillä muutokset paliskunnan eri osissa voivat merkittävästi vaikuttaa mm. porojen liikkeisiin, laidunnuspaineeseen sekä poronhoitotöihin koko paliskunnassa ja jopa naapuripaliskunnissa.

YVA-ohjelmassa todetaan myös, että YVA-selostuksessa tullaan arvioimaan hankkeen vaikutuksia alueen poroelinkeinoon niin rakennusvaiheessa, voimalan toiminnan aikana kuin sen sulkemisen jälkeenkin. Luke katsoo tämän olevan hyvä lähtökohta vaikutusten arvioinnille.

Kalasto:

YVA-ohjelmassa tulee huomioida mahdolliset vaikutukset vesistöihin ja kalakantoihin ainakin pumppuvoimalan yläaltaan rakentamisessa ja käytössä sekä ala-allasta varten tehtävissä ruoppauksissa ja ala-altaan käytössä, ja voimajohtojen rakentamisen vaikutuspiirissä olevissa vesistöissä.

Raakun ja reliktinieriän esiintymistä on ehdotettu selvitettävän Tunturilammessa

ja siitä lähtevässä purossa eDNA-menetelmällä. YVA-ohjelman luonnoksen perusteella ei ole mahdollista arvioida menetelmän luotettavuutta. eDNA:n käyttö tulisi aina validoida lajikohtaisesti ennen kuin tuloksia pidetään riittävän luotettavina.

YVA:ssa tulisi selvittää myös veden pumppauksen vaikutus kalastoon, mikäli kalat ovat alttiita joutumaan tunneliin. Pumpun aiheuttama haitta kalastolle tulisi minimoida. Lisäksi lisääntyneen säännöstelyn kokonaisvaikutukset Kemijärven kalastolle tulisi selvittää. Pumpattaessa vettä Kemijärven vedenpinnan ollessa matalalla on riski, että kalojen elinympäristön koko kutistuu merkittävästi ja haitat kasvavat. Järven vedenpinta on nykyiselläänkin ollut alemman säännöstelyrajan tasolla keväisin. Ehdotettu selvitys kesän- ja talvenaikaisista muutoksista vedenkorkeudessa ei välttämättä ole riittävä, jos se ei ota huomioon minimivedenkorkeuden ajanjaksoja.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luke katsoo, että Ailangantunturin pumppuvoimalaitos ja 400 kV:n voimajohto Pirttikoskelle - hankkeen ympäristövaikutuksia tulee arvioida rakennusvaiheessa, toiminnan aikana ja voimalan sulkemisen jälkeen, kuten YVA-ohjelmassa on esitetty.

Poronhoidon osalta Luke tähdentää paliskuntien osallistamista YVA-prosessin kaikkiin vaiheisiin, jotta ajantasainen tieto alueen poronhoidosta on käytettävissä. Luke näkee myös tutkimus- ja tilastotiedon sekä GPS- ja paikkatiedon hyödyntämisen keskeisenä, mutta korostaa, että niiden tulkinnessa tulee huomioida käytettävissä olevan tiedon rajoitteet sekä alueelliset erityispiirteet. Lisäksi Luke näkee yhteisvaikutusten huomioimisen keskeisenä.

Kalaston osalta YVA-ohjelmassa on tärkeää arvioida pumppuvoimalan yläaltaan rakentamisen ja käytön sekä ala-altaan ruoppausten vaikutukset vesistöihin ja kalakantoihin. Raakun ja reliktiinieriän esiintymisen tutkimus eDNA-menetelmällä vaatii mahdollisesti validointia. Pumppauksen ja pumpun vaikutukset kalastoon tulee selvittää ja mahdolliset haitat minimoida.

Nykyisin järven vedenpinta on keväisin ollut lähellä alempaa säännöstelyrajaa, joten ehdotetut vedenkorkeuden muutosten selvitykset voivat olla riittämättömiä, jos ne eivät huomioi minimivedenkorkeuden ajanjaksoja. Kemijärven kalaston tilanne tulee arvioida erityisesti vedenpinnan alenemisen riskien osalta. Myös poronhoidon osalta tulee laaja-alaisesti arvioida Kemijärven säännöstelyyn mahdollisia vaikutuksia.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 17.06.2024 klo 21:46:18.

Lausunnon valmistelija(t):
Antti Pekkarinen
Jenni Prokkola

Liitteet:

Tiedoksi: